

ALFON BERTHOLDI JUTUSTUSI

1988. a. toimus allakirjutanu juhatusel mitmeid käike liivlaste juurde, mille jooksul jäädvustati liivlaste pikemaid jutustusi, olmetekste ja vastuseid küsimustele. Pizas avastati suurem liivi esemetekogu, mis oli sattunud hävimisohtu koguja Emma Erenstreiti surma järel. Püüdsin organiseerida kogu andmist Eesti Rahva Muuseumile, kahjuks see ei õnnestunud ning esemed on endiselt halbades tingimustes.

13.-15.05. käidi Kuramaal eesti filoloogia osakonna üliõpilastega, kaasas olid veel P. Palmeos, B. Klaas, A. Nurk ja paar aspiranti.

1.-13.07. käidi loodusekaitsjate ja sõjaveteranidega Kuramaa lahingupaikades ja liivlaste külades. Sel puhul tegi haruldaselt häid pilte liivlastest, nende küladest ja esemetest Otto Kuus.

13.-16.07. käidi liivlaste juures "Eesti Reklaamfilmi" grupiga. Sõidu organiseeris Ants Vist, külades töötati koos praktikal viibivate üliõpilaste Lea Tammaru, Loone Kausti ja Hele Lauriga.

31.07.-14.08. oli allakirjutanu Vaide külas ning töötas liivi ainekogumisel ja kultuuriloolise materjali hankimisel.

Kuigi mitmed käigud olid lühiajalised, püüti igal võimalusel midagi jäädvustada. Parimad keelejuhid olid Alfon Berthold, Viktor Berthold, August Freiberg ja Alfrīd Frīdman.

Allpool esitatakse suve jooksul Alfon Bertholdilt jäädvustatud tekstid koos eestikeelse tõlkega. Kuigi neist mõned on varemini tuttavad, on neil lingvistiline väärtus, sest nad esindavad seda liivi keelt, mis viimaste liivlaste teadvuses on säilinud.

Eduard Vääri

12. juuli 1988

min armas polakkõz

kerd iks mⁱer^ukaptõn um nⁱžõn / ku t^um^um^un um v^uend v^ueggi
z^ual / ku ta entš jⁱem^un um polakkõz v^uõlts^ue k^uer^utt^un it k^uera
// t^um jⁱem^ua itstid um k^uer^utt^un t^um^um^un k^ueridi / ku ta^um op-
p^un skuols^uõ // ja siz jⁱem^ua um t^um^um^un itstid rekandõn nei /
min armas polakkõz // ja ni ku ta um k^uazzõn r^uõz j^u s^ur^uõks /
t^um^um^un um lend višt^uõist^un aigastõ / ta^um m^uõtl^un / ku ta p^ul-
diš miŋgi polakkõz ^uõ ja ta um k^uer^utt^un entš jⁱem^un / a^ul-
g^uõ t^um^un nei em^un ^uõ nut^uõg / polakkõz // ag^ua jⁱem^ua k^uer^utt^un
t^um^um^un nei / ku sa ka v^uõlkst nei s^ur^u ku goliat ja v^ueggi ku
simson ja ku ka sa v^uõlkst v^uõlikšiji m^uiež ja r^uõd s^uinda k^uer-
takst ja õukst / ag^ua entš jⁱem^un / kis^u s^uinda piškist v^uõlts^ue
um v^uõidõn / silastõn ja p^uikstõn entš r^uinda j^ur^uõ / sa itstid
m^uõdõ ad õo / ku set min armas polakkõz //

s^ue um nei v^uend miŋgis^u ker^ud / il ^uõzmis^u s^uõd^ua aiga //

Minu armas poisike

Kord on merekapten jutustanud, et tal on olnud väga kah-
ju, et ta on oma emale poisikesena kirjutanud ühe kirja. Te-
ma ema on ühtelugu kirjutanud talle kirju, kui ta on õppinud
koolis. Ema on siis talle iga kord r^uõkinud nii: "Minu armas
poisike!" Kui ta on kasvanud natuke suuremaks, ta on saanud
viieteistkümneaastaseks, ta on mõelnud, et ta nüüd ei ole
mingisugune poisike ja ta on kirjutanud oma emale, et ärgu
teda nii enam kutsugu, poisike. Aga ema kirjutanud talle
nii: "Kui sa ka oleksid nii suur nagu Koljat ja tugev nagu
Simson ja kui sa ka oleksid valitsejamees ja inimesed sind
kardaksid ja austaksid, oma emale, kes sind väikesest peast
on hoidnud, silitanud ja oma rinna vastu pigistanud, sa ala-
ti muud ei ole kui vaid "minu armas poisike"."

See on nii kunagi olnud, esimese sõja järel.

um vënd ikš nais_puoli ja ta um s^uoda_aigas n^uo-länd
 krievf_mqlē // ja ne_ku pⁱerrē s^uoddā um vënd diezgan lālam-
 stiZ / sis_ta it_selliš piškiz buodnikā_jūrē um sōnd kuōzē
 pālnikaks // sie um tiend siedē un tubdi pūdistēn // agā
 sis pērrē miņgist aigastād / sē buodnikā um n^uo-kuolēn /
 sis_tämmēn ni um iend sē buod / sūr sie āb_ūo vënd // bet
 ni um is-tuñD / ja nēi id_ēdān / ku ta um klekšōn sie piš-
 kiz buod ukš vizzō / um vënd entš tubas / ta külēn / ku sāl
 buodā nei_ku midāD sadāB // ta āltēn kiñdāl ja lānd vañtlēm
 / mis_sāl um // ni_ta vañtlēn / agā midēd āb_ūo nānD // agā
 ni_ta jēvist vañtlēn / kus_sⁱe mārā um / ku midēd āp_sadā
 mōzē // ni ta iē-vañtlēn / ku nūrkas um selli vāgā n^uo-lop-
 pōn p^uoiški // ja ku sⁱe p^uoiški tānda n^uo-vañtlēn / p^uoiški
 um kiñtēn / ku ta it_sū_tāuž leibō um vēttēn tāmtā / bet
 pⁱerrē ta tōb at-andē / ta tōñD siedē /bet paldīn tāmmēn
 āb_ūo rōdē //

ni sis_sⁱe nais_puoli vīnD tānda tubbē, us-kiettēn tē
 / andēn lemdē tēdē / n^uo-pēzzēn un pānd māggēm //

ni ta kižzēn sie pēiskis_kātstā / kis_ta selli um un
 kust_ta um tuñD // ta kiñtēn / ku tāmmēn āb_ūo ižzē / āb
 jēmmē // izā n^uo-kuolēn ja pⁱerrē jⁱemā ap_pretšēn tuoista
 keñD /

On olnud üks naisterahvas ja ta on sõja ajal läinud Venemaale. Pärast sõda on siis olnud raske, ta on saanud väikese poe omaniku juurde teenijakoha. Ta on teinud süüa ja puhastanud tube. Siis mõne aasta pärast on poepidaja surnud, siis on see pood jäänud temale, suur see ei ole olnud. Aga nii on juhtunud, et ühel õhtul, kui ta on selle väikese poe ukse lukustanud, on olnud oma toas, kuulnud ta, et poes midagi nagu kukub. Ta läitnud küünla ja läinud vaatama, mis seal on, ta vaadanud, aga midagi ei ole näinud. Ta on siis hästi vaadanud, kus müra on, et midagi ei kuku maha. Siis ta vaadanud, et nurgas on väga äranälginud poisike. Ja kui see poisike teda vaadanud, poisike on öelnud, et ta ühe suutäie leiba on tema omast võtnud, kuid pärast ta tahab tagasi anda, ta tahtnud süüa, kuid praegu tal ei ole raha.

Siis naisterahvas on viinud ta tuppa, keetnud tee, andnud sooja teed, pesnud teda ja pannud magama.

Siis ta küsinud poisikese käest, kes ta selline on ja kust ta on tulnud. Ta ütelnud, et tal ei ole isa ega ema. Isa on surnud ja hiljem on ema teist korda abiellunud.

ja sis pⁱerä ka jⁱemä n^uo-kuolõn / ja iend set v^{er}szⁱza //
 ja sⁱe tämmän um panD pägin tiedõ tiemä un pieksõn / un sie-
 dõ veittõ andõn // ku ni sⁱe nais puoli külõn / ku ni lä-
 lamstiz länD / ta tõnd veittõ tända pa^kazantõks puogaks //
 agä ni ta iend vägä rujaks / sⁱe peiški / ja sis tund arst
 un siz um v^{er}nd diezgan kõgin rujä // agä ku ni peiški iend
 tⁱerrõks / ni ta veittõn tam pa^kazantõks puogaks / v^{er}szⁱza
 kil äb^uo tõnd andõ / agä ta um sõnd pa^kazantõks puogaks //
 sis säl um v^{er}nd iks nais puoli / kus ta itstⁱõd um länD
 // ja ta sie nais puolizõn ka um nⁱzän iⁱ sie peiškiZ // agä
 sⁱe nais puoli um kizzõn / kus ta ni paldi^õs um // paldi^õs
 um sūr un rikaz mieZ //

Nei ni sⁱe peiški um kazzõn / rikust näntõn äb^uo v^{er}nd
 / bet nei um is-tunD / ku m^uõlmädõn um v^{er}nd tiedõ un m^uõlmäd
 ättõ ap-ädõnõD // agä sⁱe peiški um v^{er}nd väggi koväl peiški//
 sõttõn tända skuolõ / vägä jevist um oppän // ja säl um v^{er}nd
 iks mieZ / kien um sūr buod v^{er}nd // sⁱe um nänD / ku polak-
 kâz um koväl / jevä pä tämmän um v^{er}nd / sie veittõn tam entõ
 jūrõ / sⁱe peiški äptõn tämmän buodõ äzäd tikkiõ vⁱdõ jevist
 // ja nei ni ättõ säl jellõnõd jevä sträk // agä ni sie buod-
 nikan um v^{er}nd broutõsmäst a m e r i k õ buod äzäd pⁱerast

Siis on hiljem ka ema surnud ning jäänud vaid vöörasisa. See
 on pannud teda palju tööd tegema ja peksnud ning süüa andnud
 vähe. Kui siis see naine on kuulnud, et on kehvasti läinud,
 tahtnud ta võtta teda kasupojaks. Aga ta jäänud väga haigeks,
 see poiss, siis tulnud arst ja ta on olnud küllalt kaua hai-
 ge. Aga kui poiss saanud terveks, siis on ta tema võtnud ka-
 supojaks, vöörasisa küll ei ole tahtnud anda, aga ta on
 saanud kasupojaks.

Seal on olnud ka keegi naine, kelle juurde ta on tihti
 läinud. Ta on sellele naisele ka jutustanud sellest poisist.
 See naine on küsinud, kes ta praegu on. Praegu on ta suur ja
 rikas mees.

Nii on siis see poisike kasvanud: rikkust neil ei ole
 olnud, aga nii on välja tulnud, et mõlematel on olnud tööd
 ja mõlematel on olnud rõivad seljas. See poisike aga on ol-
 nud väga tark poisike. Saanud teda kooli, väga hästi on õp-
 pinud. Ja seal on olnud keegi mees, kellel on olnud suur pood.
 See on näinud, et poisike on tark, tal on olnud hea pea. See
 võtnud ta enese juurde, poisike aidanud tal poeasjad kõik
 hästi seada. Nii on nad seal elanud tükk aega. Siis aga pi-
 danud poodnik sõitma Ameerikasse poeasjude parast.

un ta veētān sie polākkās ka īnš // agā ni mⁱer_pāl tuñD tō-
 vaZ / ja sⁱe k^uoig um lānD puoijā / ja amād roušt pigātagā
 upāndānD jarā / agā sⁱe polākkāz iekkān mⁱerrā // ja sāl um
 veñd selli dēl_kabāl ja ikš mies ka sāl āptān tānda sōdā sie
 dēl_kabāl pāl_ildzō // ja nei ne kaks attē ienād jēltsō / un
 ikš k^uoig tuñD / veētān nēdi ildzō ja vīnd e ģ g l i z
 m o z ņ / siz um veñd k^uoigān brōutsāmāst // agā sⁱe mies /
 kis tānda āptān / sie pēiškizān / sie kuolān k^uoig pāl jarā
 un pēiški lend ikšigiñ // ja ni panD tānda siñš uldzō / ja
 vērdz_mōssō iend ikšigiñ / kiēldō ka āb_uo m^ugistān // mis
 ta ni vēib irgš //

agā sāl ne attē veñnād pāgin roušti un tied lānD immēr/
 ku k^uoig lānD puoišsō un kaks set attē iz-gloibānāD // ja ni
 sⁱe pēiški vanlān / āp_tieda / kuš ni laz_lākkō // ta kūlān
 entš sālgā tagān entš siñš_kiēlēs / k^uoig um lānD puoišsō /
 kaks miestō set āttō iz-gloibānāD // ja ta vanlān immēr ja
 kītān / āp / ma ikšigiñ um iend jēltsō // ja ni sⁱe miez um
 veētān sⁱe pēiš entš jūrš un tōnt_tⁱeuttē / kui sāl mⁱer_pāl
 um veñd un lānD // un sie um veñd rikāz miez / ta um veñd
 aviz iz-āndaji / ja ni ta veētān sⁱe pēiškiz entš_jūrš / ja
 andān kuož entš kantōrō // ja nei / ta ni um strōdān / un

ja ta vōtnud poisikese ka kaasa. Merel tulnud aga torm ja
 laev lāinud pōhja ning peasegu kōik inimesed uppunud. Poiss
 hūpanud aga merre. Seal olnud selline lauatūkk ja keegi mees
 ka aidanud teda saada lauatūki peale. Nii on need kaks jāā-
 nud ellu. Tulnud üks laev, vōtnud nad peale ja viinud Inglis-
 maale, laev pidanud aga edasi sōitma. See mees aga, kes teda
 on aidanud, seda poisikest, see surnud laeval āra ja poisike
 jāānud üksinda. Teda pandud nii sinna maha ja jāānud vōōrale
 maale üksinda, keelt ka ei ole mōistnud. Mida ta peab hakka-
 ma tegema?

Seal aga olnud palju rahvast ja teade lāinud liikvele,
 et laev lāinud pōhja ja ainult kaks on pāāsenud. Siis poisi-
 ke on vaadanud, ei tea, kuhu peaks minema. Siis kuulnud sel-
 ja taga oma sūnnikeeles, et laev lāinud pōhja, kaks meest
 vaid pāāsenud. Siis ta vaadanud ūmber ja ōelnud: ei, ma ūksi
 olen jāānud ellu. Siis mees on vōtnud selle poisikese enda
 juurde ja tahtnud teada, kuidas seal merel on olnud ja lāi-
 nud. See on olnud rikas mees, ta on olnud ajalehe vāljaandja,
 siis ta vōtnud poisikese enda juurde, andnud koha oma konto-
 risse. Ja nii on ta tōōtanud ja

tämmân um jevist länd // agà ni iks_kerD sⁱe nais_puoli / um
 sa-veittân vēstul e ñ g l i z m o s t s ja ta iž äb_üo
 veind lügga // ta um länd t^uoiz nais_puol jūrā / mis ni tam
 puoga is-kērattāB // ja sāl um veñd rōdā sizāl un ka kēra
 inšZ // ja sāl kēras um kērattāst nei / ārmaz jⁱemā / minā
 vāga sīnda tⁱenūB / ku sa mīnda üod iz-glōibān / agā ka pal-
 dīš vāggi pōlaB sīnda / at-brōutš min jūrā / min igās amā
 veñdzis pāvas / min lībāt kōzganD / ma veṭab entš izānD ti-
 dār un ieb entš izānD kuozšs // rōdā min_um pāgin / rⁱek_rō-
 dā ma sinnān ais-sōttāB / rēkstā sinnān äb_üo murtmāst // sē
 buodnika puoga / kus ma v^uol mingis_kerD / sⁱe sīnda äptāB /
 ku sa veid min_jūrā sōdā // ja min ōu_pāvas / sinnān um lōda
 tutkāmš amā ōuli kuoz / ja ma vāggi sīnda vōdlāB / un tōB
 sīnda nādā entš ōu pāvas // agā jⁱemā äb_üo brōutšān // agā
 puoga um tämmān sōttān rōdā / ku tämmān kunāgāst pūttākst äb-
 üo veñd //

ja nei nuo-loppān pēiški um sōnd vāggi rikāz jelāmiz //

tal on hästi läinud. Aga siis ükskord see naine on võtnud kirja Inglismaalt ja ta ise ei ole suutnud lugeda, ta on läinud teise naise juurde, mis poeg talle kirjutab. Seal on olnud raha sees ja kiri ka kaasas ja seal kirjas on kirjuta- tud nii: armas ema, ma tänan sind väga, et sa mind oled ära päästnud. Aga praegu ma palun väga sind sõita minu juurde, mu eas kõige õnnelikumal päeval, mul tulevad pulmad, ma võ- tan oma härra tütre ja jään härra asemele. Raha on mul pal- ju, teeraha ma sulle saadan, sõidu pärast pole sul vaja mu- retseda. See poemehe poeg, kus ma kunagi olin, see sind ai- tab, et sa võiksid minu juurde saada. Ja minu aupäeval sul on laua otsas kõige auväärsem koht. Ma ootan sind väga ja tahan sind näha oma aupäeval. Ema ei ole aga sõitnud. Poeg on talle saatnud raha, et tal kunagi puudust ei ole olnud.

Ja nii on armetuks jäänud poisike saanud rikkasse ela- misse.

il miššionär

ikš miššionär um veñd vēršs mōššē ja tāmmān um veñd nei jⁱegā uōndžāi lēmāst piđdžs kōrantstē // un nei is-tuñD / ku itstē kōrandāst lāñd itstīD piđdžz ja nēi īd uōndžāi ta lāñD tegiž ja nāñD / ku sāl lāb_jūs um piški skuķ / um vāggi riemli un ēttaB kātķiks // agā ni_ku ta t^uoiz_uōndžāi lāñD / ni_āttē veñnād nēla lapstā sīe lāb_jūs / tsirikstāñād ne_ka piškist līñdāD ja eittāñād kātķiks tāmmān // ta ka eittāñ kātķiks un pa-muidlān un lāñd entē rⁱekkē jeddā_pēdān // agā ni_ku ta um lāñD k^uolmāz_uōndžāi / ni um veñd jⁱemā ka amād ne lapstāks // ta pa-nuštān kibār un andān juvā uōmāg un lāñd jō kougān // agā piva_pāvan / ku sē pāp um piđdān lōttē / sⁱe nāi un vanimist lapst ka āttē veñnād lōttāi // nei sⁱe pāp meļlān / kui sⁱe nāi tīedaB / ku ni um lōttē un ku ma um pāp // ni_ta kižzān nānt_kāst / kui tēG tīedat / ku ma um pāp // sⁱedā ma nēis tāt_tēkstē // ja sis pⁱerizāks tuñD sīe lapst izā / ja nēi jⁱegā_piva_pāva ne āttē tuñnād lōttāi / un amād ienād usklist roušt //

Misjonārist

Ūks misjonār on olnud vōōral maal ja tal on igal hommikul olnud vaja talust mōōda minna. Ja nii juhtunud, et lāinud talust ūhtelugu mōōda. Ja ūhel hommikul lāinud ta jalle ja nāinud, et seal akna juures on vāike tūtarlaps, ta on vāga rōōmus ja viitab kāega. Aga kui ta teisel hommikul lāinud, siis on olnud neli last akna juures, siristanud nagu vāikesed linnud ja viibanud talle kāega. Ta on ka viibanud kāega ja muianud ning lāinud edasi oma teed. Kui ta aga on lāinud kolmandal hommikul, siis on olnud ema ka koos nende lastega. Ta kergitanud kūbarat ja andnud head hommikut ning lāinud edasi. Pūhapāeval, kui ōpetaja on pidanud jumalateenistust, on naine ja vanemad lapsed olnud ka jumalateenistusel. Ōpetaja on mōtelnud, kuidas naine teab, et on jumalateenistus ja mina olen ōpetaja. Ta on kūsīnud nende kāest, kuidas te teate, et ma olen ōpetaja. Seda ma nāgin teie tegudest. Ja siis lōpuks tulnud laste isa. Igall pūhapāeval on nad tulnud jumalateenistusele ja kōik on jāānud usklikeks inimesteks.

teurõz vîla

keřd ikš rⁱek₁ miez lãnd entš rⁱekkã / agã vãgi ta tũnd
juodã // ta nãnd it₁ kõrand un lãnd põlam / laz₁ andag₁ juodã //
sãl um veņd ikš nai / kis₁ tãmmõn andõn juodã / ka sãl attõ
veņnãd lapst // agã sⁱe kõrand um veņd nei n^o-lastãt / ab₁
uo veņd pũdãz // ku ni sⁱe miez₁ um n^o juond / pa-tⁱennãn ja
nei vãgiž kiřtõn / kõks tẽg tiedakstã / ku teurõz vîla tãt₁
kõrantsõ um / ja nei lãnd jẽtspẽdãn tegiz jo kõgaž entš rⁱek
// ku ni tũnd mies₁ k^uodãĩ gđãn / nai kiřtõn / ku ikš miez₁ um
tũnd juodã kiřzãm un kiřtõn / ku ne roušt tiedakst / kui
teurõz vîla um nãntõn kõrantsõ / kul₁ sⁱe vîla v^ugks // mies₁
kiřtõn / mis₁ sa is₁ kis₁ tãm kãtãtõ / kus₁ sⁱe teurõz vîla um //
ja ni t^uois₁ pãvan / ku miez₁ lãnd tle₁ jũrõ / nai irgãn v^ugtsõ
/ kus₁ sⁱe teurõz vîla veķks velda / sⁱeggãn amã kõrand jarã
/ agã ab₁ uo veņd lⁱeudõ / v^ugtsõn teurõst villõ amã pãva //
gđãg mies₁ tũnd k^uodãĩ / tubã veņd kılma / sledã ab₁ uo tiedãt
/ amã pãva nai um v^ugtsõn teurõst villõ // miez₁ iend₁ kezi-
zãks / lãnd krũogõ juomõ // t^uois₁ pãvan nai v^ugtsõn tegiz
teurõst villõ nei ta v^ugtsõn un kap₁ pãld sãddõn selli saņgã
rõntõz mõzõ // ni₁ ta vanõn / mis₁ sie pa rõntõz um / mis₁ sãl

Kallis varandus

Kord on teeline lãinud oma teed, kuid on vãga tahtnud
juua. Ta nãinud talu ja lãinud paluma, et andku juua. Seal
on olnud keegi naine, kes andnud talle juua, seal on olnud
ka lapsed. Talu on aga olnud kãest ära lastud, ei ole olnud
puhas. Kui mees on ära joonud, tãnanud ja nii vaikselt üteli-
nud: kui te teaksite, kui kallis varandus on teie talus, ja
lãinud siis jãlle edasi oma teed. Kui mees on tulnud õhtul
koju, ütelnud naine, et keegi mees on tulnud juua kũsima ja
ütelnud, et kui inimesed teaksid, kui kallis varandus on nen-
del talus, et oleks varandus. Mees ütelnud: mis sa ei kũsi-
nud, kus see kallis varandus võiks olla, ajanud kogu maja se-
gamini, aga ei ole suutnud leida, otsinud kallist varandust
kogu pãeva. Õhtul tulnud mees koju: tuba olnud kũlm, sũua ei
olnud tehtud, kogu pãeva on naine otsinud kallist varandust.
Mees saanud vihaseks, lãinud kõrtsi jooma. Teisel pãeval ot-
sinud naine jãlle kallist varandust. Siis ta otsinud ja kapi
pealt kukkunud paks raamat maha. Ta siis vaadanud, mis raamat
see selline on, mis seal

um kēraŕtāt // sie um amā sⁱe tēurōz vīla / mis kōrandōs
 veib vēlda / praŕtigid sⁱedā un pūstigid sⁱedā // ni sⁱe nai
 meŕlān / sie ni um sⁱe tēurōz vīla / ku sāl nei um kēraŕtāt //
 ni ta_m meŕlān / ni ma um lⁱeudān sⁱe tēurōz vīla // ni ta
 veŕtān un tienD kōrand pūdōks ja is-kittān tubā lemmāks / is-
 tiend mⁱen siedō ja ku ni mⁱez ēdān tunD k^uodai / ni_m veŕnD
 sūr imlimi / ku ni kōrand um nei pūdōz / pērand um pⁱestāt /
 mis ni sie naiskōks um is_tienD // ni sⁱe mⁱez_{um} kizzān /
 mis sis ni tās ni um // ma jō ni liedis sⁱedā tēurōst villō /
 sie pⁱerāst tubā um lem / pērand um pⁱestāt / vantlō sinā ka
 sⁱedā tēurōst villō / ni mⁱn āb_{uo} embit krūogō lēmōst // nei
 m^uolmōd attō lūggānōD sⁱedā tēurōst villō //
 sⁱedā ni sⁱe nai um leūdān un nei amād attō veŕnōd veŕn-
 zist //

il jūrīkš

jūrīkštōks attō valānikād likkōnōd kōrantstō t^uoizō //
 pūosid attō sa-sādānōD / ja siz_{jo} jūrīkš pāvan attō jō amād
 lānōD pⁱerimie jūrō / painŕ attō lānōD / ne nēitsōd un pūo-

on kirjutatud. See on kõige kallim varandus, mis talus võib olla, korrastage ja puhastage seda. Siis naine mõelnud: see on see kallis varandus, mis seal on kirjutatud. Siis ta on mõelnud, et on leidnud kalli varanduse. Ta võtnud kätte ja teinud maja puhtaks ja kütnud toa soojaks, teinud mehele söögi valmis ja kui mees tulnud õhtul koju, on olnud suur imestamine, et maja on nii puhas, põrand on pestud, mis naisega on juhtunud. Siis mees on küsinud, mis siis siin on. Ma ju leidsin selle kalli varanduse, sellepärast on tuba soe, põrand on pestud, vaata sina ka seda kallist varandust. Mul ei ole enam vaja kõrtsi minna. Mõlemad on siis lugenud seda kallist varandust.

Seda siis see naine on leidnud ja nii on kõik olnud õnnelikud.

Jüripäevast

Jüripäeval on üürnikud liikunud ühest talust teise. Poisid on kokku leppinud, siis ju jüripäeval on kõik läinud peremehe juurde, karjalapsed on läinud, tütarlapsed ja poi-

šid // jo ka üks piški skutk ka um säät pⁱerimiē jūrš pain-
kēks // sellist piškist lapstēn lālamstšz um vēnd / nei jo
ka tout loul lōlaB /

ud ja ud / kaštug / kaštug /
sa jo minnēn jēvvō āt,tiē /
kaštugšs jālgad kilmabād /
utsō kadub niēmā minnēn //

ja nei piški skutk pāvast pāuwō uohdzāl varald ja edān
ōbbō sōn lānd karjāl // tāmmēn vēnd kaitsēmšst lāmbidi // ja
nei üks selli piški lāmbaz / selli uohi itstid tuND tām jūrš
/ ja ni ükskērd / ku tuND sⁱe piški lāmbaz jūrš / tāmmēn um
vēnd selli piški kōškō / ta meļlān / sidāmšst tāmmēn kōškō /
siddān sⁱe kōškō lāmbēn sālgā pāl ja ni sⁱe piški lāmbaz ai-
lān ne sūrd jūrš / ne kārtanšD / un ailšbōd jētspēdiņ // agā
pⁱerri ni n^o-sāddēn jarā sⁱe piški kōškō / ja ni lāmbōd
ienšt pāikkāl / un skutk vēltēn entš kōškō / bet ādāgēn jarā
/kōškō vēnd sā-kistēt // mis ni las,tiēgš / ni jⁱemā rīdišb
un sōp pⁱekšš ka // piški skutk vēggi itkēn // agā ni tuND
sellī vanā vanā nai / ta um vēnd sahtēt k^uodās / miņgšs kērd
ta tuND sⁱedā skutkš vaņtlēm / ta ni nānd / ku skutk vēgi

sid. Ka üks väike tütarlaps on pandud peremehe juurde karja-
seks. Sellistel väikestel lastel on raske olnud, nii ka rah-
valaul laulab:

Udu, udu, kaste, kaste,
sa ju minule head ei tee,
kastes jalad külmuvad,
udus kaob mul lehm.

Ja nii on väike tütarlaps päevast päeva hommikul vara
ōhtu hiljani läinud karja. Ta on pidanud hoidma lambaid. Nii
on olnud üks väike lamma, selline voon on ühtelugu tulnud
tema juurde. Ja nii ükskord, kui see väike lamma on tulnud
tema juurde, tal on olnud väike kasukas, ta mõtelnud: peab
panema talle kasuka selga. Sidunud kasuka lambale seljale ja
siis väike lamma on jooksnud suurte juurde, nad kartnud,
et kihutavad edasi. Aga lõpuks kukkunud väike kasukas ära ja
lambad jäänud paigale ja tütarlaps võtnud oma kasuka, kuid
kohkunud: kasukas on olnud katki kistud. Mida nüüd teha, ema
pahandab ja saab peksta ka. Väike tüdruk nutnud väga. Siis
tulnud aga selline vana naine, ta on olnud vaestemajas, mõni-
kord tulnud ta tüdrukut vaatama, ta nüüd näinud, et tüdruk väga

itkũB // ta kizzõn / ärmaz läps / mis sa ni itkũD // ni sⁱe
 skutk kiltõn / ku um sä-kistõt kõskõ / ku sõpⁱekstõt // agä
 nai um kiltõn / alä itk ärmaz läps / kil lĩb jevist / kil ju-
 mäl sında äptõB // ja ni lēnakst aigal nuttõt päint k^uodäi
 lēnakst aig jūrõ / miḡgist keḗd um nuttõn jⁱemä / miḡgist keḗd
 pⁱerĩnai / agä ni sⁱe pāvan um nuttõn selli vērõz nais puoli
 // skutk vantlõn / pⁱerĩnai äb^uo / jⁱemä ka äb^uo // länd
 jõ leižgõl / ni skutk um tuḡslõn / ku sⁱe um tant tāmõn /
 at-broutsõn // agä sⁱe ni nänd / ku läps um väggi n^uo-itkõn
 // sⁱe kizzõn / mis sinnõn pa vigä um / ni skutk kiltõn / ku
 nei ni tāmõn um / ku ni sõpⁱpägiḡ pēksõ // agä sⁱe um kilt-
 õn / alä kārta / ärmaz läps / minä äb vėl sında rabbõ / ma
 ändab üt kõskõ / alä embit itkõ // ja nei ni läps um sõnd
 jevist lebbõ sⁱe reiD // un nei sⁱe piškis skutkõn um vënd
 lāmõst jⁱegä pāva // ja ku ta um kazzõn rõz jõ sūrõks / sis
 tāmõn um ka tallõ lēmõst pⁱerimie jūrõ / tiemõst jõ kⁱerä-
 midi tiedi // un sⁱe / mis ta um seḡwä n^uo pellõn / tāmõn
 um vënd ändamõst vanimis sežarõn / kis um länd rigõ oppim //
 ja nei ta il tõla um n^uo-pellõn / sⁱe um vënd entõõn //
 agä ku sⁱe skutk um kazzõn sūrõks / vënd entõõn jelami /

nutab. Ta küsinud: armas laps, mis sa nii nutad. Siis öelnud
 tüdruk, et kasukas on puruks kistud, et saab peksta. Naine
 on aga öelnud: ära nuta, armas laps, küll läheb hästi, küll
 jumal sind aitab. Lõuna ajal siis kutsutud karjus koju lõu-
 nale. Mõnikord on kutsunud ema, mõnikord perenaine, sel päe-
 val aga on kutsunud võoras naisterahvas. Tüdruk vaadanud:
 perenaine ei ole, ema ka ei ole. Läänud lähemale, siis tüd-
 ruk on ära tundnud, et see on tema tädi, on sõitnud siia.
 See on siis näinud, et laps on väga nutnud, see küsinud, mis
 sul on viga. Tütarlaps ütelnud, et nii on temal, et saab kõ-
 vasti peksta. See on ütelnud: ära karda, armas laps, mina ei
 luba sind lüüa, ma annan uue kasuka, ära enam nuta. Nii on
 tütarlaps saanud hästi korda seekord. Nii on väikesel tütar-
 lapsel tulnud iga päev minna. Kui ta on kasvanud natuke suu-
 remaks, siis on ta pidanud ka talvel minema peremehe juurde,
 tulnud teha kergemaid töid. Ja selle, mille on suvel teeni-
 nud, on ta pidanud andma vanemale õele, kes on läinud Riiga
 õppima. Siis ta on talve läbi teeninud, see on jäänud talle
 endale.

Kui tüdruk on kasvanud aga suureks, on tal olnud oma
 elu.

ja vanbist ka ienõd vanaks / jõ izà um n^uo-kùolõn / ja iend
 jⁱemà iksigin // ni at broutõsn vanimi sezàr entõ miekkõks
 izà bēriõ / jõ sⁱe mies kⁱtõtn / jⁱemà jõ iend vōilizõks /
 jõud um veitti / vetàmast jⁱemà mad entõ jūrã // agã sⁱe ti-
 dār um kⁱtõtn / mis sa rekandõD / kus mēG tãnda pãnmã / mäd-
 dõn attõ knasõD tubãD / kus mēG tãnda pãnmã / laz jⁱelãG se-
 zãr jūssõ / maddõn õp^uo / kus tãnda panda // ja nuorimi ti-
 dār / kis um venD piõki pãint miõgis k^erD / sⁱe um jellõn
 mō pãl / ja sⁱe um veittõn jⁱemà entõ jūrã / kⁱtõtn / laz
 jⁱelãG mät jūssõ //

kⁱtõtp^usenãD

kien sūr rō^u bõnga / sⁱen veittõ rōdõ //
 rō^u pãl istãB / agã nãlgõ nãB //
 piõ magõb àina kùl pãl / izõ õp sⁱe / tikàn õb jãnda //
 kis pãgin tõB / sⁱe veittõ sõB //
 nãlga igãniz um jõuttõm //
 kis kizõB / veⁱ sa tõD / sⁱe jõ õb it õp tõ^u andõ //
 astã jãlga / õb vãitõl / kⁱt senã / õp mēttõl //
 senã um ku veõmlin^ki / laõkud vãldis / õd n^uo-ak //

Ja vanemad on jäänud vanaks, isa on surnud, jäänud ema ük-
 sinda. Vanem õde on oma mehega sõitnud isa matustele, siis
 mees ütelnud: ema on ju jäänud nõrgaks, jõud on väike, tu-
 leb võtta ema meie juurde. Tütar on aga ütelnud: mis sa rää-
 gid, kuhu me ta paneme, meil on ilusad ruumid, kus me ta
 paneme, elagu õe juures, meil ei ole, kuhu teda panna. Ja
 noorem tütar, kes on kunagi olnud väike karjus, see on ela-
 nud sisemaal ja see on võtnud ema enda juurde, ütelnud,
 elagu meie juures.

Vanasõnad

Kellel suur rahakott, sellel vähe raha.

Raha peal istub, kuid näeb nälga.

Koer magab heinahunniku peal, ise ei söö, kuid kitsesele
 ka ei anna.

Kes palju tahab, see vähe saab.

Nälg on alati vaene.

Kes küsib, kas sa tahad, see ju midagi ei taha anda.

Astu jalga, ei vaata, ütle sõna, ei mõtle.

Sõna on kui varblane: lased lahti, ei saa kätte.

(Järg "Fenno-ugristica" 17. numbris.)